

1. Thorvald Støvrings dagbog	2
1. Om Støvrings dagbog.....	2
2. Om lærergerningen.....	3
3. Moderens undervisning som forbillede	5
4. Fortællingen i undervisningen.....	6
5. For mange er en lærer kun en endepisker	9
6. Frihed i skole og kirke	11
7. Rejse til Norge	12
8. Sønderjyllands genforening med Danmark	13
9. Får vi Sønderjylland tilbage ?	17
10. Den spanske syge - Om min fremtid	17
11. Højskoleelever og efterskoleelever	19
12. Den kommende folkeafstemning.....	19
13. Folkeafstemning i 1. zone den 10. februar 1920.....	20
14. Til folkeafstemning i Flensborg	21
15. Dagen før genforeningen	24
16. Genforeningen 10. juli 1920.....	24
17. Om højskoleundervisningen	27
18. Rejse til Tyskland	28
19. Opfordring til at blive højskoleforstander	29
20. Højskolen lukker, men Støvring bliver i Aagaard	31
21. Det krigshærgede Europa	32
22. Rejse til Tyskland, Svejts, Italien og Østrig	33
23. Aagaard Højskole bliver solgt	35
24. Rejse til Holland, Belgien og Frankrig	36
25. Undervisning i børneskole og efterskole	38
26. Støvring holder foredrag om USA.....	38
27. Tur til Finland.....	39
28. Kirstine kommer hjem fra USA	40
29. Bryllup	41
30. Fotos fra Støvrings rejser	42

Thorvald Støvrings dagbog

Om Støvrings dagbog

Støvring skrev dagbog i sine unge år. Ikke hver dag, men når han havde oplevet noget spændende eller gjort sig overvejelser over et emne, blev der føjet en eller flere sider til dagbogen.

I uddrag fra dagbogen fortæller Støvring om sine oplevelser i Danmark og i udlandet. Desuden får vi indblik i hvilke tanker Støvring i sin seminarietid gjorde sig om sin kommende undervisning.

Af dagbogen fremgår det bl.a., at selv om Støvring var optaget af undervisningen på seminariet, blev moderens undervisning forbilledet for hans eget virke i Aagaard Friskole. Han oplevede som barn fortællingens kraft. - Mange år senere blev netop fortællingen det bærende element i Aagaard Friskole.

Støvring fortæller også om sine oplevelser i forbindelse med Sønderjyllands genforening med Danmark. Han oplevede afstemningsdagen i Flensborg, og han var med ved selve genforeningen, da Chr. den 10. red over

grænsen på den hvide hest.

Støvrings dagbog bidrager også til Kirkebakkens historie i højskoleperioden. Vanskelige år på grund af 1. verdenskrig og deraf følgende dårlig økonomi.

1929 blev et katastrofeår for Kirkebakken. I januar måned døde Valdemar Brücker, som havde været igangsætter for Aagaard Frimenighed og Aagaard Højskole. I april måned døde lederen af Aagaard Friskole, Poul Lindholm. Det blev et afgørende år også for Støvring, som nu blev leder af friskolen.

Dagbogen slutter med omtale af hans stor rejse til USA og om hans og Kirstines bryllup.

Det har været spændende at læse dagbogen. Støvring fortæller om begivenheder, oplevelser og om sine tanker om lærergerningen, og sammenholdt med øvrige bidrag på dette websted fremgår det tydeligt, at selv om Støvring til tider kunne være meget i tvivl om, hvor hans indsats skulle være, så lykkedes det i fuldt mål for ham at skabe en børneskole, som levede op til de idealer han i sin ungdom har beskrevet i sin dagbog.

Takket være Kirsten Støvrings renskrift af den håndskrevne dagbog har det været muligt at brinde uddragene. Overskrifterne er føjet til for overskuelighedens skyld.

Jørgen Drostrup Andersen

Om lærergerningen

Silkeborg, 17. september 1910

Jeg har en gang læst en levnedsskildring hvori en ung

mand siger: "Så endte da alle mine højtflyvende drømme med, at jeg kom på seminariet". Som om det var noget lavt. Da jeg var i København så jeg Landbohøjskolen og jeg stod stille og betragtede den store bygning med dyb ærbødighed. Det var jo en bygning, hvori der lærtes levende kundskaber, det var en visdommens arne. Det er en hel modsætning til en latinskole. En sådan så jeg i Ålborg. Bygningen var mere imponerende, men den vakte ingen ærbødighed hos mig. Det var jo ikke en skole for levende videnskab, som Landbohøjskolen er. Men et seminarium er også en skole for levende kundskab. Der læres noget som man kan få brug for i det praktiske liv og kun den videnskab er levende, noget værd.

Det kan træffe, at jeg hører nogle af mine kammerater sige: "De forbistrede lektier, var man blot færdig med at læse". Sådanne mennesker læser blot for levebrødets skyld, og sådanne mennesker kan jo ikke lære på den rette måde, sådan at de får kærlighed til det, der læres, og hvordan skal de så kunne lære det fra dem på den rette måde: sådan at lærlingene kommer til at holde af, hvad der læres.

Videnskaben er som et træ. Først er der kun en gren, men desto længere man kommer hen af grenen desto mere grener den sig. Desto mere man læser, desto mere bliver der man får øje på som skulle læres. Men det er heldigvis sådan at desto mere man har lært desto mere kan man lære, og desto mindre man har lært desto mindre kan man lære. Det har jeg følt, og har følt at der var en verden bag bogryggene, som jeg stod udenfor, men når jeg vilde derind, så forstod jeg kun halvdelen deraf. Jeg fik lyst til at komme ind i den verden og sysselsætte mig med at øge min kundskab, og derfor gør det mig ondt når jeg hører at nogen læser for levebrødets skyld. Men hvad skal vi med en død videnskab. Nej, den videnskab der dur noget og som jeg vil prøve på at trænge ind i, den skal være levende. Det vil sige, den skal kunne hjælpe til at føre folk

fremad imod menneskehedens mål. Hvad kan dette mål være? Det er et vanskeligt spørgsmål, men jeg tror det er noget i denne retning: Gode, ædle og dådriige mennesker, hvis hele higen går ud på at blive bedre, udleve og dådriigere.

Jeg synes ikke, at der er nogen stilling som bedre kan hjælpe til at føre menneskeheden fremad end lærerstillingen. Men kun en virkelig lærer kan og det er kun de færreste der er virkelige lærere. Det er også en vanskelig ting at blive en virkelig lærer, ja en af de vanskeligste opgaver i Verden.

Måtte jeg nå lidt af det, da havde jeg nået noget stort.

Moderens undervisning som forbillede

Silkeborg, den 25. september 1910

Jeg husker, hvordan Mor fortalte historie for os i skolen. Det var fængslende. Vi sad lyttende og helt begejstrede og hørte til. Hun fortalte om de gamle helte og om alle fædrenes gode og store handlinger op igennem tiden, sådan at vi kom til at holde af historien og dens mænd. I vor fritid læste vi drenge: Thorvald Vidfører, Ørvarods Saga og Svend Gønge og mange andre historiske fortællinger. En del af dem blev læst højt i skolen. Da følte vi rigtig, at vi nedstammede fra nogle stormænd. Dem ville vi ligne, vi ville være mænd, der kunne gavne vort fædreland.

Når vi hørte om vore fædres store bedrifter, sad vi stolte og begejstrede, men når vi hørte om vore nederlag, da sad vi bedrøvede og kunne knytte hænderne af harme. Sådan fik jeg historie. Jeg følte, at jeg havde et fædreland, og jeg var stolt over det. Jeg følte, at det kunde man kæmpe for og lide for med glæde. Den følelse holdt sig eftersom jeg

voksede op, men så så jeg at verden var en anden. Jeg mente, at selvfølgelig kunne en dansker magte tre tyskere, og så hørte jeg, at de danske var ikke dygtigere end andre folk. Med forfærdelse hørte jeg, at der var folk, som ikke ville være med til at forsvare vort fædreland, og at der var dem der mente, vi kunne lige så godt være tyske som danske.

Da syntes jeg, at det var en ussel tid at leve i, og jeg ønskede, at jeg havde levet i Valdemarstiden eller en anden af Danmarks storhedstider.

Fortællingen i undervisningen

Silkeborg, den 4. december 1910

Vi har haft en fristil. Jeg skrev om skolespørgsmålet, og jeg skrev min ærlige oprigtige mening om skolen. Det er synd, som mange børn bliver undervist. De, hvis lyst er til at lege eller læse eller høre eventyr og fortællinger om helte skal tvinges til at sidde og terpe i tørre lektier og salmer, som de ikke forstår. Skolen bliver for dem en tvangsanstalt, og når de er færdige med den, så er det dem kun en glæde, og de har ikke fået noget, som kan blive dem til gavn i livet undtagen noget regning, læsning og skrivning.

Skolen har en stor skyld i at der er så stor en interesseløshed i vor tid. Skolen har ikke gjort noget for at vække interessen, for det som virkeligt er noget værd i livet. Den har ikke skabt noget ideal for børnene. Skolen lægger vægt på kundskaber. Deri ligger fejlen. Skolens mål skal være kærlighed til det som læres.

Skoleundervisningens mål skal ikke være en fin eksamen, men det skal være at danne virkelige, selvstændige personligheder, med øjet vågent for alt det, som er stort og skønt, og det nås kun ved kærlighed til det som læres,

kærlighed og beundring for historiens mænd og kvinder.

Det middel som læreren skal bruge, er det mundtlige ord. Han skal fortælle for børnene om fædrelandets store mænd og kvinder, fortælle om de dejlige og lyse tider i vort folks historie og om vore sejre og nederlag. Han skal indprente dem kærlighed til fædrelandet og forklare dem, at det er dem det afhænger af, om vort land også i fremtiden skal være et, som vi kan være stolte af. Det er noget børnene kan forstå.

Dette er i al korthed hvad jeg har skrevet.

For mange er en lærer kun en endepisker
Silkeborg, den 23. april 1911

I et brev til min broder skrev jeg bl.a.:

"Jeg kunde have lyst til at fortælle dig lidt om hvad jeg forstår ved at være lærer.

For mange er en lærer kun en endepisker, og uhyre mange børn får en sådan skolegang, at den dag de er færdige dermed, så er de kun glade derved. Så smider de de fedtede og lasede lærebøger til side og siger, måske med en ed: "Nu skal jeg aldrig røre en bog mere". Den moderne statsskole vil uddanne børnene til (halv student), den vil indprente dem alle de kundskaber, som de senere hen i livet kan få brug for. Dette er forkert.

Skolens mål skal være at grundlægge det gode i børnene og at hjælpe til at de kan få gode og skønne mål at stile efter. Børnene skal selvfølgelig lære de ting, som er absolut nødvendige i livet, og som er grundlaget for al viden, kundskabstilegnelse, nemlig læsning, skrivning og regning. Men åndsfagene, som de kaldes, skal kun være til at uddanne, opdrage og udvikle børnene åndelig set.

Hovedtanken med al undervisning i fædrelandets historie

skal således være at indgive børnene kærlighed til fædrelandet, og at give dem lyst til at ligne de store og ædle mænd i historien.

I bibelhistorie skal læreren fortælle for børnene på en sådan måde, at de kan forstå, at der er en Gud, der har skabt det hele, og sådan, at de kan få ærbødighed for ham og kærlighed til ham. Henrik Ibsen skriver i sin bog "Brand": "Ingen brændende storværkshandling løfter slægten til forvandling". Nej, det er det jævne og rolige arbejde som skal gøre det, og der har læreren sin store opgave. Han kan undervise sine børn sådan, at de går ud af skolen med ulyst til alt hvad de der har haft med at gøre, men han kan også undervise dem sådan, at de får kærlighed til det og har lyst til at få mere at vide og mere lært.

Jeg tror ikke på den drenge- og tøsevidenskabelighed, som dyrkes så stærkt i vor tid. Jeg tror, at det der således bliver påklistret meget hurtigt går tabt, og når eleverne så har tabt lysten, så er der ikke noget håb om senere at få tag i dem.

Jeg tror at højskolen er den skole, som skal bære vort land frem, men den vil først rigtig komme til sin ret, når vi får en ny og forbedret børneskole. Men det ulykkelige er, at på de fabrikker, hvor lærerne uddannes, der sidder lektielæsningen og terperiet i højsædet, og lærerne går ud derfra med de tanker at de rigtig skal undervise og lære, sådan at børnene kan blive (halve videnskabsmænd) der ved alt hvad de behøver i den retning, sådan at de kan bestå nogle glimrende eksamener. Derfor - vi mangler en skole, en rigtig skole, en skole i en hel ny ånd, hvor lærerne kan blive uddannet på en hel anden måde, i en hel anden ånd, med et helt andet mål for øje. Altså en skole som der bliver talt så meget om som "Skolen i Soer". Ja, men hvor er den mand, som kan påtage sig den gerning og oprette en sådan skole? Det er manden som mangler. Kom

den rette mand, så skulde han nok selv gennem store trængsler vinde frem".

Ja, hvem der kunne have kommen på en sådan skole i stedet for denne anstalt. Men der er jo ingen, og der findes ikke noget bedre sted i vort land, altså vi må gå trædemøllen igennem.

For mange er en lærer kun en endepisker

Silkeborg, den 23. april 1911

I et brev til min broder skrev jeg bl.a.:

"Jeg kunde have lyst til at fortælle dig lidt om hvad jeg forstår ved at være lærer.

For mange er en lærer kun en endepisker, og uhyre mange børn får en sådan skolegang, at den dag de er færdige dermed, så er de kun glade derved. Så smider de de fedtede og lasede lærebøger til side og siger, måske med en ed: "Nu skal jeg aldrig røre en bog mere". Den moderne statsskole vil uddanne børnene til (halv student), den vil indprente dem alle de kundskaber, som de senere hen i livet kan få brug for. Dette er forkert.

Skolens mål skal være at grundlægge det gode i børnene og at hjælpe til at de kan få gode og skønne mål at stile efter. Børnene skal selvfølgelig lære de ting, som er absolut nødvendige i livet, og som er grundlaget for al viden, kundskabstilegnelse, nemlig læsning, skrivning og regning. Men åndsfagene, som de kaldes, skal kun være til at uddanne, opdrage og udvikle børnene åndelig set.

Hovedtanken med al undervisning i fædrelandets historie skal således være at indgive børnene kærlighed til fædrelandet, og at give dem lyst til at ligne de store og

ædle mænd i historien.

I bibelhistorie skal læreren fortælle for børnene på en sådan måde, at de kan forstå, at der er en Gud, der har skabt det hele, og sådan, at de kan få ærbødighed for ham og kærlighed til ham. Henrik Ibsen skriver i sin bog "Brand": "Ingen brændende storværkshandling løfter slægten til forvandling". Nej, det er det jævne og rolige arbejde som skal gøre det, og der har læreren sin store opgave. Han kan undervise sine børn sådan, at de går ud af skolen med ulyst til alt hvad de der har haft med at gøre, men han kan også undervise dem sådan, at de får kærlighed til det og har lyst til at få mere at vide og mere lært.

Jeg tror ikke på den drenge- og tøsevidenskabelighed, som dyrkes så stærkt i vor tid. Jeg tror, at det der således bliver påklistret meget hurtigt går tabt, og når eleverne så har tabt lysten, så er der ikke noget håb om senere at få tag i dem.

Jeg tror at højskolen er den skole, som skal bære vort land frem, men den vil først rigtig komme til sin ret, når vi får en ny og forbedret børneskole. Men det ulykkelige er, at på de fabrikker, hvor lærerne uddannes, der sidder lektielæsningen og terperiet i højsædet, og lærerne går ud derfra med de tanker at de rigtig skal undervise og lære, sådan at børnene kan blive (halve videnskabsmænd) der ved alt hvad de behøver i den retning, sådan at de kan bestå nogle glimrende eksamener. Derfor - vi mangler en skole, en rigtig skole, en skole i en hel ny ånd, hvor lærerne kan blive uddannet på en hel anden måde, i en hel anden ånd, med et helt andet mål for øje. Altså en skole som der bliver talt så meget om som "Skolen i Soer". Ja, men hvor er den mand, som kan påtage sig den gerning og oprette en sådan skole? Det er manden som mangler. Kom den rette mand, så skulde han nok selv gennem store trængsler vinde frem".

Ja, hvem der kunne have kommen på en sådan skole i stedet for denne anstalt. Men der er jo ingen, og der findes ikke noget bedre sted i vort land, altså vi må gå trædemøllen igennem.

Frihed i skole og kirke

Vrigsted Højskole, den 8. juli 1914

Jeg tror valgretten for kvinder vil få en stor opdragende betydning. Når vi nu bare snart kunne få den grundlov. Højre har snart sat vor tålmodighed på prøve. På fredag har vi landstingsvalget. Så skal det vise sig, om grundlovspartierne får flertal i landstinget. Hvis det sker, så er sagen klar.

Gud give den ny grundlov må blive til gavn for vort folk. Det tror jeg den vil blive. Frihed og fuldt ansvar det er retfærdighed, og retfærdighed er Guds sag. Jeg siger med Abraham Lincoln: "Jeg ved der er en Gud i himmelen og at han hader uretfærdighed og elsker retfærdighed, og jeg ved jeg er på Guds side, for frihed er ret!"

Men bedre og bedre lærer jeg at forstå, at frihed i politisk henseende er ikke nok. Nej, vi må gennemføre friheden. Og først og fremmest frihed for alt, hvad der stammer fra ånd, frihed i skole og kirke. Religionen må være en privat sag. Folk må selv have ansvaret, selv stå for om de vil have med Guds rige at gøre eller ej. De må tage stilling for eller imod.

Det vil ske gennem frikirken. Den vil vække vort folk op af det religiøse dødvande, som ruger over mange egne af landet. Og friheden må udstrækkes til skolen. Den fri skole må have plads også inden for den offentlige skole må friheden udvides. Det vil skabe mere selvstændighed, mere

forståelse og flere personligheder.

Rejse til Norge

Aagaard, den 2. november 1918

I foråret blev det bestemt, at Eilif Jørgensen fra Høng skulde overtage skolen her fra november. Brücker havde anbefalet ham mig, og jeg blev så antaget som lærer fra november. Jeg skulle altså endnu ikke fra Aagaard. Jeg arbejdede så på at få en plads for sommeren. Søgte vikarplads her i Aagaard ved kommuneskolen, men fik den ikke.

Jeg fik da vikarplads for april måned på Øsløs Friskole. Så snart påsken var forbi, cyklede jeg hjem. Jeg boede så hjemme og cyklede hver dag til Øsløs og holdt skole. Det var mærkeligt, at jeg skulle holde skole i mit gamle hjem, hvor jeg selv har slidt skolebænken. Jeg var glad for den måneds skole. Aldrig har jeg været så optaget af børneskole før.

Fra maj var jeg så ledig. Da var det, at jeg fik den plan at rejse til Norge. Jeg søgte en plads, som stod i Højskolebladet og fik den. Det var hos Jørgen Dahl i Herlund 15 km fra Mysen Station i Småbuene. Den 6. juni rejste jeg med damperen fra Frederikshavn til Kristiania.

På gården fandt jeg mig hurtigt til rette og vænnede mig til arbejdet. Jørgen Dahl og hans kone var meget flinke højskolefolk - han elev fra Askov og Ullmann) og interessante.

En del rejser og udflugter fik jeg, så jeg fik en hel del af Norge at se. Jeg var en søndag ved elektricitetsværket Vamina og til afholdsmøde i Askein, hvor jeg hørte Norrestad. En søndag og en mandag over Rød...,, søen med

damper til Tistedalen og derfra til Frederikshald, hjem med toget. I de sidste 14 dage af august med tog fra Xania til Otta i Gudbrandsdalen, derfra til fods ind gennem Ottadalen og Bøverdalen til Røisheim, så op på Galhøpiggen (2458 m), lå en dag over i Juvaashytten, og dernæst over Sognefjæld til Skjolden (Præstesteinshytten). Damper fra Skjolden til Flaa., til fods til Myrdal og med banen til Bergen. 1 dags ophold i Bergen og hjem med Bergensbanen.

Min fødselsdag tilbragte jeg på havet - så en mine. Den 1. oktober var jeg hjemme. - Turen var storartet og interessant.

Efter 14 dages ophold hjemme kom jeg her til Aagaard. Her er 35 elever indmeldt til højskolen, så det tegner jo godt. Skolen er udsat til den 11. på grund af den spanske syge.

Sønderjyllands genforening med Danmark

Oversigt over de vigtigste begivenheder

De efterfølgende dagbogsafsnit handler om Sønderjyllands genforening med Danmark.

Her kan du få et overblik over hovedbegivenhederne i det historiske forløb fra Danmark i 1864 blev tvunget til at afstå Sønderjylland til preuserne og frem til genforeningen i 1920.

1863

Danske politikere ønskede at knytte Slesvig tættere til Kongeriget, hvilket var imod internationale aftaler om, at Selsvig og Holsten skulle vedblive at være hertugdømmer under den danske konge. - Preussen og Østrig

protesterede kraftigt imod indlemmelsen af Slesvig 18. november 1863.

Bismarck, leder i Preussen, stillede krav om, at novemberforfatningen (gældende for Danmark og hertugdømmet Slesvig) skulle ophæves inden for 48 timer, ellers ville Sønderjylland (Nordslesvig) blive besat af tyske tropper.

Februar 1864

Preussiske og østrigske tropper rykker over Ejderen.

Den danske befolkning havde stor tiltro til at Thyras Vold, Dannevirke, var uindtagelig. Men forsvarsværket var i en dårlig stand. Både talmæssigt og med hensyn til våben var den danske hær tyskerne langt underlegen.

5. februar 1864

Overgeneral de Meza beslutter at rømme Dannevirke og trække soldaterne tilbage til Als og Dybbøl.

18. april 1864

tyskerne erobrer Dybbøl ved et stormangreb, og de danske soldater flygter til Als.

Konference i London

Derefter fulgte en våbenstilstand, og senere en konference i London uden resultat, og krigen fortsatte med store danske tab.

30. oktober 1864

blev der sluttet fred i Wien, og Danmark måtte afstå Slesvig, Holsten og Lauenborg til preusserne og østrigerne.

Ny grænse

Den nye grænse mellem Danmark og Tyskland gik nu syd for Ribe tværs over Jylland til lidt nord for Christiansfeld.

Danmark var blevet meget mindre, og det danske folk var dybt ulykkeligt over det smertelige nederlagt og landeafståelsen.

1. verdenskrig 1914 - 1918

Krig mellem Tyskland og England og fra senere med amerikansk deltagelse på englændernes side.

Versailles-traktaten

Som en del af fredsaftalen indgår, at der skal afholdes folkeafstemning i Slesvig, og at resultatet skal være afgørende for en ny græsedragning. Den nye grænse skal være en sindelagsgrænse.

Nordslesvig (Sønderjylland) bliver inddelt i 2 afstemningszoner.

Stemmeberettigede

Folk med bopæl i zonen var stemmeberettigede. Desuden var andre, som var født i zonen men senere flyttet derfra også stemmeberettigede.

Tysksindede med bopæl i andre dele af Tyskland kunne derfor rejse til afstemningszonen på afstemningsdagen med ret til at stemme om en zone skulle høre til Danmark eller til Tyskland.

Tilsvarende regler var gældende for de danskesindede. På afstemningsdagene kom store grupper af danskere til bl.a. Flensborg.

Afstemning i 1. zone

Dato: 10. februar 1920

Afstemningsresultat:

75.431 stemmer for Danmark

25.319 stemmer for Tyskland

Afstemning i 2. zone

Dato: 14. marts 1920

Afstemningsresultat:

51.724 for Tyskland

12.800 stemmer for Danmark

I ingen af afstemningskommunerne var der flertal for at høre til Danmark.

Genforeningen

10. juli 1920

Kong Christian den 10. rider over grænsen ved Frederikshøj Kro på landevejen mellem Kolding og Haderslev. Efter 56 år blev Nordslesvig igen dansk.

Det blev genforeningens højdepunkt. På maleriet af Heinrich Dohms billede dominerer rytteren. Christian 10. blev efter at have passeret den gamle grænse modtaget af sønderjyderne. Kort efter indtraf en episode, som uløseligt er knyttet til rideturen over grænsen: kongen løftede en lille sønderjysk pige op til sig på den hvide hest, og med hende foran sig på sadlen fortsatte han det historiske ridt.

Th. Støvring cyklede til grænseovergangen for at opleve den store historiske begivenhed.

Genforeningsfest på Dybbøl Banke

11. juli 1920 blev der afholdt en stor genforeningsfest på Dybbøl Banke, hvor kongefamilien sammen med titusindvis af danskere og sønderjyder fejrede den store begivenhed. - En af deltagerne var Th. Støvring.

Jørgen Drostrup Andersen

Får vi Sønderjylland tilbage ?

Aagaard, den 2. november 1918

Stor spænding går vi i i disse dage: Krig eller fred? Revolutioner? Får vi Sønderjylland tilbage? Det er Verdens skæbne der afgøres. Sigurd er med på vestfronten nu med de amerikanske hære.

Jeg går hver dag og sukker for våbenstilstand. Nu har det skrækkelige raset i over 4 år, 10 mill. mennesker er dræbt. Udfaldet er nu afgjort: Tyskernes nederlag. Tyskerne er villige til en retsfred, militarismens og absolutismens herredømme i Tyskland er knust. Hvad er der så at kæmpe for? Hver times forlængelse af krigen er en forbrydelse. Hver koster mange kostbare menneskeliv, som der nu er så hårdt brug for.

Den spanske syge - Om min fremtid

Aagaard Højkole, den 25. december 1918

Julen står i den spanske syges tegn. Jeg blev syg 8 dage før jul og så sluttede skolen - vi havde da haft 5 ugers sammenhængende skole - jeg nåede at blive rask lige til jul, men jeg tror ikke, at jeg rejser hjem alligevel. Jeg er så mat ovenpå sygdommen, og rejsen er så lang og besværlig.

Her går det overmåde trist og ensformigt. 5 mennesker ligger syge og rundt hos folk er der syge, ingen fremmede kommer, og ingen steder bliver jeg budt hen. Juleaften var jeg hos Brückers. Ellers kommer jeg kun over til Ejlif Jørgensen. Jeg går altså her ganske ene og keder mig i grunden ganske rædsomt, men det trykker mig ikke så meget, jeg finder kedsomheden ganske naturlig. Ingen steder finder jeg nogen rasende lyst til at rejse hen. Ingen

venner og bekendte har jeg her på egnen, som jeg har lyst til at besøge.

Også under de daglige forhold er jeg ret ensom. Helst vil jeg sidde ene på mit værelse og læse, spille eller drive - jeg er vist på god vej til at blive en sær ensom knark, det har jeg jo også alletider haft anlæg for.

To gange har man hæftet navnet folkesky på mig: første gang moster Kirstine (1905), anden gang moder, sidst jeg var hjemme. Begge gange var grunden den, at jeg hellere ville sidde ene og læse end komme sammen med andre folk, men jeg protesterede og protesterer mod den benævnelse. Jeg er ikke sky for folk om jeg end har anlæg dertil, men jeg føler ingen lyst til at være sammen med folk, undtagen ganske få, som jeg kender godt og som jeg har interesser til fælles med.

Hvad bestiller jeg så, når jeg er så meget ene. Ja, til daglig brug har jeg nok at gøre med at forberede mig til skolen, men ellers er det læsning af forskellig slags, historie, geografi og skønlitteratur. Men det har ingen rigtig art. På intet område er jeg nået så vidt, at jeg kan sige: her er et område, som jeg fuldt ud behersker. Min viden er overalt den rene middelmådighed, jo på flere endog under. Men i mig er der en rasende trang til rigtig at kunne beherske et eller andet område indenfor den menneskelige viden. Og hvorfor det? Fordi jeg gerne ville drive det til noget, blive noget stort. Og målet var jo at blive det indenfor højskolens område.

Nu er jeg 28 år, og hvad er det hidtil blevet til? Overmåde lidt. Endnu står jeg i det, som da jeg begyndte: Dur jeg eller dur jeg ikke? Tit - når jeg læser om en stormand, Napoleon - Bismarck, Gladstone - Wilson - står det for mig, som dem skulle du have det: Eet bestemt mål - og så al arbejdskraft og higen ind på at nå det. Men det er som om viljen hos

mig er for slap. Spekulere over det, drømme om det kan jeg, men handle, det dur jeg ikke til. Har jeg mon evnerne? Ja, troede jeg blot på det! Men tvivlen sidder der inde og nager, den er den orm som gnaver værst på min vilje. Er det da mon den rette vej, du er slået ind på? Ja, det tror jeg! Jeg tror i hvert fald, at lærergerningen er den eneste, som kan tilfredsstille mig fuldt ud, og jeg tror at mine evner sker bedst fyldt der.

Højskoleelever og efterskoleelever

Aagaard Højskole, den 12. oktober 1919

Vinterskolen 1918-19 gik sin gang, og jeg syntes, at det gik meget bedre for mig end før. Og dog var jeg ikke glad ved arbejdet. Jeg kunne ikke se at det interesserede eleverne stort, hvad jeg havde at fortælle. Selvfølgelig ligger den største skyld hos mig selv, men en stor skyld lå også hos eleverne. Der var for mange dårlige elementer imellem som ingenting interesserede sig for, dårligt kammeratskab var der imellem dem, klikedannelser og alt for meget kærestesjov mellem dem. Til sommerskolen var der for få indmeldt, og så fik vi ikke højskole.

Men så fik vi i stedet 12 sønderjydske piger på efterskole i 3 måneder, og dem var det en fornøjelse at have med at gøre, var de end småt begavede de fleste, så var de dog flinke og interesserede.

Den kommende folkeafstemning

Aagaard Højskole, den 12. oktober 1919

Mit syn på sagen er, at vi kun skal have det som er og vil være dansk. Selv om det tysktalende Sydslesvig ville have stemt dansk, ville jeg dog ikke have det med, da jeg ikke tror at det bliver godt for os at få så mange tyskere med.

Dannevirke-grænsen er tabt ved forrige tiders uforstand, derved er intet at gøre. Nordslesvig er dansk, og dets tilbagekomst hilser jeg med glæde. Hvor er det dog en stor og glædelig ting, at vi nu får vort nationale spørgsmål løst. Men løses må det - ikke flyttes.

Nu venter vi så at få højskole her i vinter, men det tegner ikke godt. For tiden slider jeg i det med Danmarks historie.

Folkeafstemning i 1. zone den 10. februar 1920

Aagaard Højskole, den 31. marts 1920

Foto: afstemningsplakat

Det har været en vinter under de store begivenheders tegn. Jeg skal love for vi oplever noget nu. Det er spørgsmålet Sønderjylland, afstemningerne, striden om grænsen, om Flensborg, om ministeriets stilling dertil, den økonomiske krise over verden, de urolige forhold i

Tyskland, og nu vor egen indre politiske strid, kongens
brud med den parlamentariske skik.

Den 10. februar, afstemningsdagen i 1. zone var her stor
fest om aftenen.

150 mennesker var samlet. Jørgensen talte og derefter
Brücker. Brücker's tale var noget af det bedste jeg har hørt.
Så drak vi kaffe, og derefter talte jeg om Jens Jessen og så
Lindholm. En mængde sange sang vi. Bagefter fik vi
punch, og så kom telegrammerne fra Nordslesvig. Det var
en festdag. Udenfor hvinende storm med piskende regn,
men alle flag var oppe over hele byen. I de to børneskoler
fortalte jeg om Sønderjyderne og genforeningen. Det var
en national højtidsdag.

Foto: afstemningsplakat

Til folkeafstemning i Flensborg

Aagaard Højskole, den 31. marts 1920

Afstemningsplakat med Flensborgs byvåben og den gamle byport.

Den 14. marts var jeg i Flensborg sammen med Karl Andresen. Jeg havde intet pas, men sneg mig over grænsen. 2 gange blev jeg vist tilbage, men 3. gang gik det. Så gik jeg fra Frederikshøj til Haderslev og tog derfra med tog til Flensborg.

Karl Andresen var rejst i forvejen, da han havde pas. Da toget holdt i Flensborg, kl. var 8 lørdag aften, var perronen besat af en stor skare, som sang: Deutschland, Deutschland über alles - togpersonalet sprang af og sang med. Da de var færdig hævede de et slesvig-holstensk flag midt i vrimlen og skreg hurra. Udenfor banegården stod engelske tropper stillet op med påsatte bajonetter og maskingeværer i skydestilling. Mellem to sådanne rækker måtte vi gå.

Men inde på fortovet langt hen ad gaden stod store mængder og sang ustandselig "Deutschland, Deutschland über alles". Husene var behængt med flag, danske, tyske og slesvig-holstenske, og de tyske var langt de fleste.

Den næste dag lå Flensborg badet i sol. Hvilken smuk by, smukkere end nogen i Danmark. Aldrig i mit liv har jeg set så mange flag. Og alle folk bar nationale farver. De tyske var langt de fleste. Og dog af flag og sløjfer var det ikke til at forudsige udfaldet. I havnen lå 5 danske dampere, flagsmykkede fra top til tå. De havde bragt danske afstemningsberettigede dertil.

Om aftenen var jeg til møde i Borgerforeningen, hvor en del danske mødtes. Kl. 11 gik vi derfra. På gaden var en vældig trængsel. Folk gik tæt pakket sammen op og ned ad gaden og sang ustandselig - Deutschland, Deutschland, Slesvigholstein-visen og Wir wollen keine Dänen sein, wir wollen Deutsche bleiben. I vinduerne stod folk og svang og viftede med flag, og hoch-råbene gjaldede.

Kl. 1 kom resultatet: 28.000 tyske og 9.000 danske stemmer i Flensborg.

Vældige jubel-og hochråb fra tyskerne, og så drog de ned til havnen og gav de danske dampere en hilsen. De gik fra skib til skib og sang deres viser og skreg og larmede. Og midt under det begyndte alle Flensborgs kirkeklokker at ringe. Det var for den tyske sejr og vort nederlag. Åh, hvor det lød! Særlig mindes jeg en vældig klokke ovre fra St. Jorgensby.

Langsomt gik vi efter flokken tilbage til hovedgaden igen. Udenfor Flensborg Avis's kontor stod en vældig masse tyskere, en præst talte til dem, sagde at sejren var deres, at den skyldtes Gud, og han skulle derfor have takken. Og med blottede hoveder sang den store skare "Vor Gud han er så fast en borg".

Så gik vi til vort logi i Ninstadt. Trætte i ben og trætte og tunge i sind.

Jeg havde fået et overvældende indtryk af, at Flensborg var tysk, ville være tysk. Og det er da mit syn i den sag, at den samme ret, som vi fordrer for os selv, for de dansksindede, den samme ret må vi give andre, de tysksindede. Alle historiske hensyn må falde. Ved at dele sig efter nationalitet må Slesvigerne selv bestemme grænsen.

Dagen før genforeningen

9. juli 1920

I morgen kommer kongen til Kolding og rider over grænsen på en hvid hest kl. 9 og skal så besøge Haderslev og Åbenrå. Og på søndag skal han til Sønderborg og en stor fest skal holdes på Dybbøl Banke. Den fest ville jeg gerne med til, og bliver vejret dertil, cykler jeg syd på i morgen.

For 8 år siden var jeg første gang i Sønderjylland og var på Dybbøl. Vel var jeg sikker på, at engang skulde Nordslesvig komme tilbage, men det var som et håb, der trodsede al sund fornuft, og nu er det sket, det er som et eventyr - så bladet sig underlig vender - lykken vendes som bladet i skoven og skibet på voven, og vi oplever det.

Engang klagede jeg over at vor tid var en tid da intet skete. Og nu oplever vi ting så mærkelige og glædelige, som man ikke har oplevet før.

Genforeningen 10. juli 1920

Uddrag fra: Årsskrift for Ågård Undomsskole og Friskole, 1969

Kong Chr. 10. rider over grænsen

Sommeren 1920 havde vi skole for 18 piger. Det var den sommer vi fejrede genforeningen med Nordslesvig. Den 9. juli underskrev kongen den lov, der genforenede Nordslesvig og Danmark. Dagen blev fejret ved store festligheder. Fra kl. 11 - 12 ringede alle landets kirkeklokker, mens flagene blev sænket på halv for at mindes dem, som ikke kom med hjem, de faldne og de danske syd for den nye grænse. Om eftermiddagen var der gudstjenester og folkemøder. Brücker var i Haderslev for at prædike i frimenighedskirken der, så der var ingen fest i Ågård.

Næste morgen var vi tidligt oppe og cyklede med alle pigerne til den gamle grænse ved Frederikshøj. Om natten kom kongen ombord på "Dannebrog" til Kolding. og kl. 9 skulle han ride over den gamle grænse på sin hvide hest.

Kl. 7 blev vejen fra Kolding og sydpå til den gamle grænse spærret for al trafik, derfor måtte vi være i Frederikshøj inden kl. 7. Der var en umådelig trafik. Hele vejen fra Kolding var der en række af biler og cykler så tæt som muligt. Over den gamle grænse var der rejst en æresport. Lige syd for den var der en talerstol, hvorfra kongen skulle byde nordslesvigerne velkommen hjem. Der var et kompagni soldater, sønderjyske spejdere og på markerne

ved siderne var der sønderjyske ringridere til hest, et musikkorps og masser af mennesker!

Ventetiden på 2 timer gik hurtigt. Kl. 9 blev der helt stille, Forventningen var stor. Så hørtes mod nord hurraråb. De bølgede mod os og blev som en storm at høre. Så red kongen frem i æresporten. Vi råbte det ene hurra efter det andet, råbte af glæde, begejstring og betagelse. Musikken faldt ind, soldaterne præsenterede gevær, og den hvide hest dansede under kongen.

Da der blev stille, talte Refshauge, og kongen svarede. Ordene har jeg glemt, men følelsen af det store lever endnu i mig. Så red kongen videre mod syd, og folkebølgen slog sammen om ham.

Eilif Jørgensen, pigerne og jeg fulgte efter. Senere tog vi til Haderslev og videre mod syd og var næste dag med til den store genforeningsfest på Dybbøl.

Da blev der skrevet historie i Danmark.

Maleri af Chr. 10. med en lille sønderjysk pige foran sig.

Om højskoleundervisningen

Aagaard Højskole, den 25. marts 1921

Nu er vinterskolen forbi, og jeg føler mig så let og fri. Det har været en streng vinter at komme igennem, selv om den er gået hurtigt nok. Der var en hel del meget unge iblandt eleverne, og andre var så fremmede for livet og tankegangen her. Derfor var det vanskeligt at få arbejdet til at gå som det burde. Eleverne sad stille og pænt i skolen, men der var ikke meget liv at spore hos dem, men så når timerne var forbi, kom der liv. De larmede og støjede, hujede og skreg, så godt som aldrig kunde de tage sig noget fornuftigt for. Aldrig kunne de sætte en diskussion eller en ordentlig leg igang. En avis ville de ikke være med til at skrive i. Og kom en af os lærere op til dem, så stod de så underligt fremmede, næsten ikke til at komme nær og snakke med.

I lang tid var det sådan, at jeg var ked af at gå op i skolestuen i fritiden, fordi jeg forstod, at de opfattede det sådan som om jeg ville se efter, hvad de lavede. Og så blev jeg derfra. Så den sidste måned begyndte de at snyde fra timerne. Jeg har stået og holdt foredrag for 9 mand, og flere gange holdt gymnastik med 6. Det kom sådan, fordi Jørgensen ikke vil lægge den mindste tvang på dem i så henseende, og det opdagede de, og da så forårsluften kom, begyndte de at sløje af.

Det har ikke været morsomt at komme sådan gang efter gang til timer, hvor kun halvdelen af mandskabet var tilstede. Ligeså var det hos de andre lærere, sløjt med interessen. Vi har slet ikke været glade for vore elever i vinter. Ja, for sådan blev det ved indtil den sidste uge.

Dog i den sidste tid var der et par stykker, som af og til kom ind for at snakke med mig, og jeg mærkede, at de var optaget af mine timer, af Danmarkshistorie. Og den sidste

dag gjorde de mig en stor glæde. Jeg sluttede med Chr. Bergs død. Så bad de mig holde et foredrag til, og så bragte de mig en gave, som hver mand havde givet een kr. til. En fin shagpipe, piberensere og udkradser, tobakspung og to pakker tobak. Rigtig en gave til mig.

Rejse til Tyskland

Aagaard Højskole, den 29. maj 1921

Min plan er at rejse til Tyskland i morgen. Vi fik ingen sommerskole her i sommer. Jeg har gået og haft det godt, haft 18 timer om ugen i børneskolen og læst en del, bl.a. også en del tysk. I over et år har jeg tænkt på en rejse til Tyskland - ja, egentlig siden Bundgård og jeg i 1912 forlod Rothenkrug, har det været min plan at komme igen - "jeg vil lære at forstå dem, de asener!" sagde jeg - det er nu ikke blevet til meget med min forståelse af tysk - kun lidt har jeg læst, men nu håber jeg at få lært at tale lidt også. Jeg skrev for en måneds tid siden til Jens Frederiksen at jeg gerne ville en tur til Tyskland i sommerferien, om vi ikke kunne slå følge. Han svarede, at han ville til Tyskland, ville gerne følges med mig, men han havde to rejsekammerater allerede, og de ville rejse nu i maj.

Efter nogen forhandling er vi nu enedes om at rejse sammen alle fire, passet er i orden, i morgen kommer Frederiksen til Kolding, så skal vi have vort tyske pas, og i morgen eftermiddag tager vi med toget syd på. Ingen bestemt plan er lagt, og det er mig meget imod. Jeg har foreslået dem at vi skal rejse til Thüringen, leje os et værelse i en by, leve billigt, få en lærer i tysk og bo der en måned. Når vi så er bedre kendt med sprog og forhold, kan vi rejse rundt en anden måned. Om de er med på den plan, ved jeg ikke. Men når vi nu træffes i morgen, må vi have en bestemt plan lagt. Jeg håber at rejsen skal blive interessant og lærerig, at vi må se og opleve noget.

Jeg tager 500 kr. med. For dem må der kunne udrettes en del.

Aagaard Højskole, den 6. september 1921

Min rejse i Tyskland varede i 2 1/2 måned. Den 30. maj rejste jeg og den 14. august kom jeg tilbage. Det var en udmærket tur, og meget har jeg set og oplevet. Jeg førte dagbog på rejsen, så jeg vil ikke give en rejsebeskrivelse her.

Rejsens hovedbegivenheder var opholdet i Jena, hvor jeg var i 5 uger, turen til saxisk Svejts, Nürnberg, Algauer Alperne, Schwartswald og grubebesøget i Altanessen. Og jeg fik set mig så grundigt om, som jeg havde lyst til.

Til sidst var jeg træt og længtes bare efter at komme hjem til Danmark igen.

Da jeg kom tilbage rejste jeg en tur hjem til mor.

Den 1. september begyndte børneskolen her igen, og jeg er nu kommen i arbejde igen. Men det kniber for mig at komme igang. Ja, i skolen går det af sig selv, men i fritiden. Jeg er kommen ud af arbejdstempoet, men det kommer vel snart igen.

Der er ikke megen udsigt til højskole her i vinter, og får vi ingen, så må Jørgensen da give op. Og hvad så?

Opfordring til at blive højskoleforstander

Aagaard Højskole, den 14. december 1921

Til november begyndte vi så højskolen igen - med 10

elever - ja, som det går i verden! Her begyndte Jørgensen med 40 elever, og vi havde alle den største tro til fremtiden, og nu går skolen med 10 elever. Og nu har Jørgensen givet op. For 14 dage siden meddelte han Brücker, at han ville holde op til maj, eller hvis der kom elever og Brücker ønskede det til august. Han kan nu få en plads i Høng, og han synes ikke, at han kan forsvare at sige nej af økonomiske grunde. Her har han sat mange penge til.

Samme aften sendte Brücker bud efter mig. Da jeg kom derom, var alle de gamle samlet: Brücker, Lindholm, Elise, Bertel, Ingeborg og fru Lindholm. Brücker spurgte mig så om jeg ville overtage skolen. Det kom som en bombe for mig. Jeg bad om betænkningstid. Og nu er jeg klar over, at jeg vil sige nej. Jeg tror ikke, jeg magter den opgave at få denne skole til at gå. Egentlig havde jeg nok lyst, men jeg stoler ikke på mine evner.

Så ser det da ud som om højskolen her er færdig, og jeg må da andet steds hen at finde mig en virkeplads. - Jeg skrev forrige gang, at jeg ikke var kommen ind i arbejdstempoet endnu. Dette gælder tildels endnu i min fritid. Jeg har foreløbig sluttet med Danmarkshistorie og kastet mig over litteraturen. Jeg har holdt foredrag om min Tysklandsrejse 2 gange, i forsamlingshuset og friskolen og på lørdag skal jeg til Nebel dermed - det foredrag har gjort lykke.

Jeg ved ikke rigtigt hvad jeg vil nu til foråret, har ingen bestemt plan. Helst ville jeg at skolen her kunde blive ved, at vi kunde få en lille rar sommerskole, og så ville jeg gerne en tur til Italien eller Paris, eller allerhelst Egypten, men det sidste får jeg sikkert ikke råd til. Ja, rejselysten sidder i blodet og piner mig.

Sidste vinter klagede jeg til Sigurd over de uinteresserede elever, og straks skrev han, at jeg kunde komme derover,

og han skaffede mig plads ved Danebod Højskole (Minnesota, USA). Men hvad gjorde jeg - jeg svarede, at det havde jeg ikke bedt ham om, og jeg troede ikke jeg havde noget at sige dansk-amerikanske unge, og at jeg derfor måtte sige nej. Sigurd blev ærgerlig og skrev, at det var min eneste chance for at få Amerika at se. Jeg havde ønsket at se Amerika, men når det kom til stykket, havde jeg ikke vilje dertil.

Angående de 10 elever i vinter, må jeg sige, at de er flinke og interesserede og at det går helt godt. I efterskolen derimod er ca. 20 urolige lømler, som jeg må styre med riset i hånden.

Højskolen lukker, men Støvring bliver i Aagaard

Aagaard Højskole, den 3. marts 1922

Nu er det afgjort, at Jørgensen skal rejse til Høng og overtage Høng Gymnasium. Brücker har forgæves søgt at få en ny forstander til skolen og har så opgivet det. Nu bliver den så stående tom.

Til haven har han fået en dygtig karl, men så ville de gerne beholde mig som kirkesanger, og de har så bedt mig om at blive, og jeg har sagt ja, Men så skal Lindholm og jeg ene passe børneskolen i sommer, og Anna Nissen skal rejse. Sådan ligger altså landet nu. Egentlig er jeg slet ikke glad for den ordning, men jeg er gået med til den, fordi jeg tror, det er den bedste for mig. Det vil blive vanskeligt for mig at få en god højskoleplads til maj, og skal jeg til børneskolen, er det bedst at blive her. At Anna Nissen skal rejse er jeg heller ikke glad ved. Det bliver sikkert umådelig trist at gå her alene i sommer. Men jeg har kun lovet at blive foreløbig, og viser der sig en god plads, tager jeg den.

Jeg spekulerer på at rejse til Italien i august og september og har ansøgt om stipendium.

Det krigshærgede Europa

Aagaard, den 11. maj 1922

Og meget er der, synes jeg, der tyder på, at Europa går mod undergangen som det gamle Rom. Først lammede og sønderslog verdenskrigen os. Så kom Versaillesfreden. Grænserne skulle ordnes efter folkenes selvbestemmelsesret. Det skete hos os, men alle andre steder blev de trukne efter politiske hensyn.

Tysklands grænser blev sat mod øst, så Tyskland aldrig kan glemme det, alene deri ligger en stor krigsfare. Dernæst blev Tyskland pålagt en så stor krigserstatning, at det er umuligt for det at betale. I maj 1921 fastsattes denne sum til 226 milliarder guldmark + 12% af værdien af dets udførsel, at betale i 14 år.

Tyskland sagde kun ja overfor truslen om besættelsen af Ruhr. Følgen af dette er, at ved hver udbetaling falder Tysklands penge i kurs. Nu står 1 mark i 1,66 øre. Det tyske riges indtægt er 30 milliarder, udgiften 100 milliarder mark. Følgen er et Tyskland i fattigdom trældende for Ententen.

Mod øst Rusland, ødelagt af krigen, hærgnet af revolutionen, lammet af modrevolutionerne under Judevits, Kaltsjak og Wrangel, der blev støttet af Ententen, og krigen mod Polen og endelig udelukket fra Europas handel ved Ententens blokade. Dertil kom sidste sommer regnmangel i Volgaegnene. Det har medført hungersnød. I vinter sulter 20 millioner russere ihjel. 500.000 rubler er 2 kr. værd.

I Østrig er Wien dømt til undergang. Men så Ententen, er der idel lys og glæde? Nej overalt uhyre arbejdsløshed. De savner de russiske og tyske markeder. Frankrig og Belgien er plyndrede og lammede af gæld. Får Frankrig ikke pengene fra Tyskland, går landet fallit.

Pengekurserne svinger op og ned og gør al handel uberegnelig. Nu lader det imidlertid til, at England har indset, at inden Tyskland og Rusland kommer på benene igen kan Europa heller ikke genrejses.

Rejse til Tyskland, Svejts, Italien og Østrig

Aagaard, den 20. oktober 1922

I sommer har jeg igen været udenlands. Jeg rejste i 6 uger (sommerferien) i Tyskland, Svejts, Italien og Østrig. Det var en rejse med mange oplevelser, nye indtryk og erfaringer.

Den 27. juli fik vi ferie i anledning af Lindholms fødselsdag og 25 års jubilæum som lærer her.

Den 1. august mødtes jeg med Frederiksen i Kolding, og vi tog afsted for at nå Luzern i Svejts hurtigst muligt. I sin helhed kom vi godt ud af det sammen, men vi havde utallige sammenstød om alle mulige småting. Det er en svær prøve at sætte et venskab på, en rejse sammen i 6 uger. Og så ville vi aldrig bøje os for hinanden, hvorlænge vi skulde blive et sted, hvad vi skulde se, hvor vi så skulde rejse hen, blev aldrig afgjort før efter en kamp, hvori det gjaldt om at finde så mange grunde som muligt at dygne over modparten for at få ham til at bøje sig. I et harmonerede vi, i lysten til at se og lære, men i næsten alt andet var vi modsætninger. Han en konservativ natur, jeg

en radikal.

Den 9. august nåede vi efter en lang trættende jernbanetur fra Rapallo til Rom. Heden i toget havde været overvældende, vi sad i toget i skjorteærmer, med ærmerne smøgede op til over albuen, og sådan sprang vi ud på hver holdested for at få vin, øl, is o.s.v.

Vi kom halvfulde til Rom. Solen sank, da vi kørte hen over Campagnen, ned i Toscanerhavet. Campagnens øde og tristhed forsvandt i mørket. Vi ankom til "Den evige stad" uden at have set den dukke op for os. Hvor er det spændende sådan at fare frem mod det ny, det ukendte, se ny lande, ny folk, ny sæder og skikke, drikke indtryk ind med alle sanser. Det er at leve rigt.

3 dage i Rom - 41 gr. varme i skyggen havde vi. Det var for meget.

Da jeg rejste fra Rom, sagde jeg, her kommer du aldrig mere - det er vel det sandsynligste, at det går sådan.

Men nu står Rom for mig i et helt andet lys. Jeg mindes de skønne bygninger, kunstværkerne i museerne, de historiske steder, den katholske kirkes røgelsesduft, de blå nonners sang, den spænding ved at opdage nyt land - og jeg længes efter Rom.

På Pensionate Dinesen i Via Flomme, hvor vi boede, traf vi en skuespiller, P. A. Hjælm. En kendt oplæser herhjemme, ca. 50 år gammel. Med ham gjorde vi to ture ud. Han var tredje gang i Rom og kendte den ud og ind. Han hjalp os til at se en del, som vi ellers ikke ville have fået at se. Vi sad en aften på Corso og drak kaffe. Han talte uafbrudt. Han var stok konservativ. Jødehader, fuld af forbitrelse mod alt, hvad der var radikalt.

Frederiksen sagde ja og amen til alt, hvad han sagde, men

jeg måtte sige ham imod. Ikke for at overbevise ham, men for min egen skyld.

I Østrig fik vi et indtryk af landets elendighed. I Tyskland fandt vi, at de var endnu længere nede end i fjor. Nu er 1 mark = 4,13 øre. I Østrig fik vi 1.660 kr. for 1 dansk krone. Disse tal taler for sig selv. Verdenskrigen var krigen mod krigen.

Versaillesfreden skulle skabe ideelle tilstande i Europa, Folkenes Forbund skulle forhindre krigen. Nu er man selv i Frankrig klar over fredens uholdbarhed, men man ser ingen udvej, holder strengt på erstatningernes betaling, og Europa går ned ad bakke.

Aagaard Højskole bliver solgt

Aagaard, den 13. februar 1923

Nu er højskolen blevet solgt til to havebrugskandidater, Lars Hansen og Fick. De skal overtage skolen til april. Så er da sagaen ude her som højskole. Nu er her egentlig ikke noget for mig at vente efter her længere, men hvor skal jeg hen. Kan jeg vente at noget falder fra himlen og tilbyder sig? Eller må jeg vågne op af søvn og dvale og gribe ind i tilværelsen.

Mit skoleliv går sin jævne ensomme gang. Efterskolen kan jeg ikke få noget ud af. Børnene byder mig ikke åndsanspændelse nok. Jeg læser hulter til bulter - helst rejseskildringer. Før jul var Brücker syg. Lindholm og jeg holdt da torsdagmøder. Jeg holdt 4 foredrag om Kr. Berg, og det var jeg glad ved. Så har jeg talt i Nebel og i Ferup og for forældrene i friskolen om min rejse til Italien.

Rejse til Holland, Belgien og Frankrig

Aagaard, den 26. september 1923

En sommer er gået, en sommer som ingen sommer var. Regn, slud og kulde. Fyren i kakkelovnen til pinse. Kun 14 dage først i juli rigeligt med varme.

Min tilværelse har formet sig jævnt og ensformigt. 1. og 2. august til elevmøde på Silkeborg Seminarium. Det var dejligt at gå på de gamle minderige steder, hvor jeg drømte min ungdoms gyldne drømme.

Men det var ferie og udlængselen tvang mig ud. Denne længsel er som en sygdom, det er noget der sidder i blodet. Og det at rejse er mit livs højdepunkter.

Den 4. august drog Frederiksen og jeg over Flensborg og Bremen til Holland. Ophold i Amsterdam med dejlig tur til marsken, i Haarlem og Haag. Vi besøgte museerne og så hollændernes rige billedskatte, et væld af farver, en rigdom af kunst. Så var vi i Brüssel og Waterloo, og så tog vi til Paris. Der var vi i 9 dage. Vi nød af kunst, maleri, skulptur og bygninger. Vi boede i det gamle latinske kvarter og krydsede byen rundt med den underjordiske, men så interessant som London var Paris ikke.

Til Versailles havde vi en god tur. Den prægtige park med Grand - og Petit Trianon.

Så tog vi ud for at se fronten. Vi var i Reims, som lå halvt i ruiner, så fort La Pompelle. Vi var i Verdun, og der havde vi vor bedste tur. Til forterne Duaumont og Vaux. Det var gribende at se de vidstrakte granatsprængte ørkener. Men stærkest blev jeg betaget ved at se de store krigerkirkegårde.

Så tog vi til Metz og Strassburg og så langs Rhinen til

Worms i Tyskland.

Mit forråd af fransk var en halv snes gloser. Af fransk folkeliv fik vi intet indtryk, blot lidt balfaldera og varietesjov på Montmartre, men af den franske kunst og slagmarkens gru fik vi et stærkt indtryk.

I Tyskland var vi i Worms, Mainz, Andernach, Hannef, Königswinter og Köln. Her var fattigdom og nedtrykthed. Marken stod i 1 million = 1 krone. Men Tyskland interesserede os ikke så meget nu. Vi hastede blot igennem. Vi havde dog en dejlig dag i Königswinter.

Jeg forstår nu bedre det franske had til Tyskland, er vel blevet påvirket lidt i franskvenlig retning. Jeg har vel medynk med Tyskland i dets bitre nød, men ikke sympati.

Tyskerne klynker og klager, men de handler ikke som en nation burde i sådan en tilstand. Det er sjældent at træffe folk der vedkender sig Tysklands skyld. Og ingen kraftig anstrengelse ser man for at se virkeligheden og handle til genrejsning. Stædigt har det fastholdt den passive modstand i Ruhr, med det resultat, at 1 million mark nu er lig 7 øre. Ingen regering har det kunnet danne, der har forstået at få den lille hovedrige overklasse til at betale en klækkelig skat. Den lever i overflod mens den store masse sulter.

Til vinter skal jeg så være lærer ved havebrugsskolen, holde foredrag over geografi og historie. Jeg betragter dog denne skole som en mig halvt uvedkommende, selv om jeg bor der, skal være lærer ved den og befinder mig godt hos de ny folk.

Undervisning i børneskole og efterskole

Aagaard, den 8. april 1924

Så er vinteren gået. Den har været ualmindelig streng. Vandrørene her frøs i julen og har ikke været optøet siden, men nu er foråret ved at holde sit indtog.

I efterskolen havde vi 24 elever i vinter. Men glædest har jeg været ved mine timer i 4. klasse. Der har jeg gennemgået den nyere tids Danmarkshistorie, og børnene har været interesserede, men således var det ikke med efterskolen, alderen 14 - 16 er en uheldig skoletid efter min mening. Derfor er jeg absolut imod en tvungen efterskole, den som socialdemokraterne har på programmet.

På havebrugsskolen var 7 elever. Med dem havde jeg 3 regnetimer ugentlig og 1 foredragstime. Jeg gennemgik vor politiske historie siden 1864, og derefter talte jeg om mine rejser i Tyskland, Svejts og Italien.

Jeg bliver stadig her som lærer. Jeg er så groet fast her, at det kniber for mig at tænke mig at flytte. Og dog synes jeg ikke, jeg er på min rette hylde. Jeg savner noget i mit arbejde, jeg ved ikke hvad. Er det højskolen? Ja, jeg tror det. Og dog kan jeg ikke få mig selv til så meget som at søge en højskoleplads.

Støvring holder foredrag om USA

Aagaard, den 18. april 1925

Så gik der nok en vinter. I januar og februar var her 15 mand til et tegnekursus. De var med til mine foredrag. Før de kom, havde jeg talt til de 5 om Europas politik siden 1918. Nu begyndte jeg på at tale om U.S.A., og det havde

jeg glæde af. Men nu er altså vinterskolen forbi.

Jeg går hver dag min gang til børneskolen, min daglige spadseretur, og så læser jeg, ja puger i bøger. Arbejder med engelsk i denne tid. Jeg spekulerer på at rejse et sted hen i sommerferien, hvor der tales engelsk.

Tur til Finland

29. oktober 1925

Efterårsstormen tuder, og de visne blade rasler ned. Inde er lunt og hyggeligt. Den lange vinter står for døren med de lange aftensæder og megen læsning.

En god varm sommer har vi haft, en god høst fik landbruget.

Af sommerbegivenheder for mig er ikke store ting at melde.

Sammen med Kr. Pedersen og Aksel Hansen var jeg på en cykletur i Lødinge og Ryslinge. Friskolens udflugt til Snoghøj. Og så gik jeg i danseskole.

En god sommerferie havde jeg. Der var skandinavisk skolemøde i Finland, og der tog jeg op. Først var jeg et par dage i København, og den 1. august tog jeg med den finske damper Baltic fra Frihavnen. Den 3. ankom vi til Helsingfors. Efter skolemødet rejste jeg rundt i Finland sammen med lærer Sylvest-Hansen fra Tønder.

Hovedoplevelsen var vort ophold på gården Kaivikko. Derfra rejste vi over Nyslatt til Kuapie. Der drog Sylvest hjemad, mens jeg først satte over Kajana til Uleåborg og derfra syd på til Aabo. Derfra til Sverige, hvor jeg var i Stockholm, Dalarne og Vermland, og kom hjem den 27. august over Göteborg-Frederikshavn.

I sommer har vi haft en ungdomsforening her i Aagaard med 94 medlemmer. Jeg var formand. Lindholm og jeg

skiftedes til at underholde. I lørdags sluttede vi med et stort bal.

Kirstine kommer hjem fra USA

Aagaard, den 7. februar 1930

Tirsdag morgen den 10. december hørte jeg Kirstines stemme i telefonen fra Kolding, 3/4 time efter var jeg med Rasmussen som chauffør derude og genså hende igen.

Om eftermiddagen blev en mindetavle for Brücker indviet, og der var fest. Karl Nielsen og Helge Haltrup talte. Kirstine og jeg havde meget at drøfte, og vi bestemte at holde bryllup til foråret.

Efter at have været her et par dage rejste hun til Bøsbæk på Broager, hvor Johanne Daugaard, gift med Niels Daugaard, bor. Søster til Gerda Hansen, Caldwell, begge sønnedøtre af Severin Jørgensen, Nebel, hos hvem Kirstine er opdraget siden hendes 4. år.

Efter julehøjtidelighederne rejste jeg til Bøsbæk. Gården ligger syd for Nybøl Nor tæt ved vandet, afsides og ensomt. Langs stranden fører en sti til Egersund. Den vej vandrede jeg mange gange, og et par gange havde jeg Kirstine med.

Jeg mindes en eftermiddag, jeg var gået alene ud og havde gået gennem hele skoven. Da hørte jeg en fløjten. Det var hende, i lange gummistøvler og med det korte hår i et brus om hovedet. Vi tog hinanden i hånden og spadserede til Skadsbøl, og Kirstine var i den grad "oppe" som jeg sjældent har set hende, det var en uforglemmelig tur.

Den sidste december fejrede vi Kirstines 22 årige fødselsdag. Jeg er altså 17 år ældre end hende.

Den 6. januar rejste jeg tilbage hertil og begyndte skolen. Marie Lindholm har bygget et hus omtrent overfor skolen. Sidst i januar flyttede hun. Og jeg skrev til Kirstine, og hun kom og var her i 8 dage. I dag er hun rejst.

Hun boede hos Mads Fischers. Vi havde så travlt med at bestemme hvordan huset skulle indrettes. Kirstine vidste hvordan hun vilde have det, og fik selvfølgelig sin vilje.

Den sidste søndag i marts, håber jeg, skal vort bryllup stå.

Jeg indretter mig nu efter, at jeg her har fundet mit blivende sted som friskolelærer. Det kan jo ikke nægtes mit arbejde som højskolelærer gav mig ikke den tilfredsstillelse, som jeg havde ventet. Jeg er nu glad for min gerning her. Og dog er det som jeg synes at jeg ikke har virkeplads nok for hvad der bor i mig.

Karl Nielsen er foreløbig en stor skuffelse for mig. Hans forkyndelse synes mig sær og ensidig, pietistisk og fjern, ensformig og mørk.

Hvor jeg savner Brücker og hans lyse livssyn.

Bryllup

Aagaard, den 16. juni 1930

Jeg er nu en gift mand og har været det snart i 3 måneder, og jeg føler mig glad og lykkelig.

Søndag, den 30. marts holdt vi bryllup. Torsdagen før kom Kirstine, og vi fik møbler stillet an. Lørdag kom Niels og Johanne Daugaard. Søndag formiddag var der kirkegang som sædvanlig, og vi 4 var til alters. Kl. 4 om eftermiddagen gik jeg op til Mads Fischers. De andre var

bilet derop. Mads Fischer foretog vielsen, og vi spiste middag deroppe. Så kørte vi hertil. Dragsboes, Smiths og Smedens fra Nebel var her. Huset fyldt med blomster og brudegaver. Så drak vi kaffe, Dr. Daugaards og Carl Nielsens, Gunnar Nielsens var her, og vi havde det rart og hyggeligt. Sang "Huset som Gud har bygget". - Og så begyndte vi vort samliv.

I påsken var vi i Bøsbæk. I maj måned havde vi lille Bent her, og den 1. juni rejste Kirstine til Askov Sløjdscole for at uddanne sig til sløjdlærerinde. Det er nu 2 uger siden, men grundlovsdag var jeg i Askov, og 2 søndage har Kirstine været hjemme.

Men her er trist og ensomt når hun er væk.

Fotos fra Støvrings rejser

Støvring havde to ting til fælles med H. C. Andersen: de kunne lide at fortælle en historie, og rejser til udlandet var højdepunkter i tilværelsen.

Støvring foretog mange rejser på cykel rundt i Danmark for at opleve det land, som han hold så meget af. De nordiske lande optog ham også, og han foretog mange rejser til især Norge men besøgte også Sverige og Finland.

Efter 1. verdenskrigs afslutning var Støvring på rejser til bl.a. Tyskland og Italien. Det var ikke nutidens såkaldte svip-ture. Han ville have god tid til at besøge seværdighederne og lære landet at kende.

Optegnelserne om rejserne er korte, og billedmaterialet er sparsomt, men her følger nogle få fotos fra rejserne.

Støvring om bord på et skib

Motiv fra Rom

Victor Emmanuel monumentet på Piazza Venezia, Rom

Motiv fra Norge ?

Støvring på besøg hos sin bror Sigurd, Minnesota, USA, 1929

Støvring på besøg hos sin bror Sigurd, Minnesota, USA, 1929

Støvring skuer ud over Grand Canyon ?